

Non-city

*Af Henrik Valeur, 1999 **

A. By - land

Vi vil hævde, at “modstillingen mellem by og landskab” er et resultat af den fastboendes historiske dominans. Men også, at vi allerede har forladt denne epoke og nu er på vej ind i en ny, hvor det bliver stadigt vanskeligere at adskille de to.

I den mobile tidsalder, hvori det afgørende er den hastighed hvormed arbejdskraften, varerne, pengene ... kan cirkulere, reduceres betydningen af byens evne til at akkumulere.

Selvom *urbaniteten* spredes, sker der ikke desto mindre (og på trods af den friktion det fremkalder) også fortsat kraftige fortætninger, men i dag er det kun rent administrativt, og for turisterne, at byen eksisterer som en afgrænset enhed. For os andre er spørgsmålet ikke længere om vi er i byen eller på landet, men om en given tilstand er mere eller mindre urbaniseret.

Det karakteristiske ved den form for urbanisering vi har været vidner til op igennem det 20'ende århundrede er, at det ikke er befolkningen der er flyttet ind til byerne, men byerne der er flyttet ud til befolkningen!

Vi lever i en verden hvor det urbane potentielt er overalt. Hvor der ikke længere er noget ydre byen kan definere sig i forhold til og hvor den derfor, strengt taget, heller ikke længere er.

Den globale urbanisering har ingen fast karakter; kloden er i dag dækket af kommunikations- og forsyningslinjer, overvåget og indhegnet, men det gør den ikke

nødvendigvis kontrolleret, endsige ensartet eller sammenhængende. For de mange sociale, økonomiske og kulturelle relationer, der binder den sammen, er samtidig fyldt med inkompatibilitet - med modsætninger og modsigelser.

Byen er ved at miste sin betydning som en sammenhængende, samfundsmæssig organisationsform.

Aktiemarkedet, bz-huse, fanklubber, flygtningelejre, fængsler, gadebander, græsrodsbevægelser, haveforeninger, hospitaler, loger, militære alliancer, motorcykelklubber, religiøse sekter, sportsklubber, terrororganisationer, turistresorts, tv-stationer, virksomheder ... er alle samfund, der kun i ringe udstrækning er bundet op på deres geografiske kontekst. Og for hver dag løsriver de sig mere og mere fra hinanden, samtidig med de også hver dag bliver stadig mere afhængige af hinanden.

Den ustabile sameksistens mellem samfund med forskellige størrelser, retninger og hastigheder - og det forhold, at de mange forskellige måder hvormed verden enten spalter eller samler sig selv, sjældent svarer til hinanden - skaber den permanente tilstand af fluks der kendetegner det vi slet og ret vil kalde *urbaniteten*.

Urbaniteten er som en salatskål, hvori de forskellige ingredienser blandes sammen uden at de af den grund mister deres individuelle særpræg.

Og salater kan nemt varieres!

B. Udtjente industri-, trafik- og havnearealer

Det virker logisk, at udskifte det der er blevet nedslidt og forældet. Og fordi byggeriet er det eksistentielle grundlag for vores profession er det en logik vi let lader os forføre af i de områder, der er blevet forladt af deres oprindelige aktiviteter.

Men der er tilfælde, hvor det ikke at gøre noget, er det sværeste. Og derfor beslutter

vi os som regel for enten at sanere eller restaurere. Under alle omstændigheder vil vi, ofte per automatik, søge at genintegrere de forladte områder i det vi mener er meningsfulde og produktive samfundsmæssige kredsløb.

Selvom det er naturligt, at de gennemgribende forandringer, der knytter sig til overgangen fra en type samfund til en anden, også finder udtryk i nye urbane organisationsformer, betyder det ikke nødvendigvis, at vi skal vaske tavlen ren. Det at disse områder bliver udtjente og afskrevne gør det også muligt, at tænke deres fremtid ud fra andre kriterier end markedets krav om profit.

“Bortset fra visse materialer og moderne bekvemmeligheder” kunne det vi kalder byfornyelse også bestå i opfindelsen og udviklingen af nye måder at leve og opleve.

Vi har ingen grund til ikke at respektere vores forskelligheder. Og der er derfor heller ingen grund til at vi ikke skulle tillade *urbaniteten* at udvikle sig med forskellige hastigheder.

Urbanistens ambition er at udvide den verden vi lever i. Så der også bliver plads til det tilbagestående, til fraværet og til tomgang.

C. Nye industriområder

Hvis de nye industriområder er “oplevelsesfattige og karakterløse” skyldes det - efter vores opfattelse - en fejl i vores sanseapparat. Det er ikke de nye industriområder der har brug for vores udsmykninger ... det er os der har brug for at genfinde poesien i det billige, tarvelige, anonyme, tomme, kedelige og ensformige.

Det er ikke ved at betragte de nye industriområder fra afstand, men ved dagligt at bruge dem, at vi vil blive i stand til at opfatte den nye urbane poesi. For det er en poesi, der ikke så meget er baseret på det der *er*, som på det der *sker*! Meningen med vores interventioner skal derfor være, at skabe grobund for udbredelsen af en bred vifte af dagligdags handlinger.

I de nye urbane miljøer skal *urbanisten*, som er alle os der lever i *urbaniteten*, kunne sample hverdagens trivialiteter, på samme måde som amatøreren kan komponere sit egen (techno-) musik ved synthesizer board'et på pc'eren.

Under den fastboendes regime har planlægningen af rummet været styret af logikken om at 1 sted ækvivalerer 1 funktion: et rum til madlavning og et andet til bad, en zone til produktion og en anden til rekreation.

I dag vil det ofte ikke bare være muligt, men også fornuftigt, at fylde rummet ud med aktiviteter, der normalt har været adskilte. "Byvæksten" behøver derfor ikke kun at være territorial, det urbane kan også ekspandere tidsligt: som når ungerne om aftenen spiller street-basket på de tomme parkeringspladser eller hundeejerne anvender produktionshallerne til træning af deres vovser om søndagen.

Selvom det er banalt at foreslå "friarealet" integreret i industrialiseringen, er det dog en pragmatisk fordeling af rummet der tilfredsstiller de rigide, administrative kvoter. Og det burde være en overkommelig opgave, at overbevise industrien om det hensigtsmæssige heri, for det at gøre deres anlæg tilgængelige for almindelige menneskers udfoldelser, giver dem både billig reklame og goodwill.

D. Trafikforhold

Vi lever i et samfund hvor alt hvad der ikke kan cirkulere synker til bunds.

Vi lever i et samfund der har gjort os mobile i en grad så vi paradoksalt nok forbander mobiliteten, og det på trods af det netop er den der giver os adgang til alle de ydelser og oplevelser, som den moderne tilværelse tilbyder os.

Vi betragter trafikken med den største mistro, vi refererer til den som en endeløs række af "problemer", vi gør os kolossale anstrengelser for at skjule den, vi fremhæver alle dens ulykker og vi søger med alle midler at adskille den fra resten af tilværelsen. Men prøv lige engang at overveje hvordan verden ville se ud uden

trafik?

Hvorfor adskille motorvejen fra legepladsen, lufthavnen fra resten af byen, haverne fra parkeringspladserne, lastbilerne fra boligerne ... hvorfor adskille arkitektur og trafik?

Det er kun i mindre udstrækning vores traditionelle byggematerialer der former *urbaniteten*; radiobølger, vejnet, luftkorridorer, lyslederkabler ... er langt mere potente redskaber til at forme den mobile kultur, som vi er en del af og som er en del af os.

Mens det var bilen der spredte byens indhold er det de nye elektroniske kommunikationsmidler der realiserer den globale *urbanisering*.

E-mail adresser indeholder ingen geografiske referencer, tilsvarende er der ingen områdenumre for mobiltelefoner.

Urbaniteten er ikke et sted, det er en tilstand!

E. Rekreative arealer

I industrisamfundet var fritiden en uproduktiv sfære der kompenserede for det fysisk krævende arbejde. Den rigide opdeling af døgnet, som det afspejlede sig i arbejderens krav om "8 timers arbejde, 8 timers søvn og 8 timers fritid", blev imødekommet af en tilsvarende hygiejnisk opdeling af territoriet i separate, funktionsbestemte zoner: forurenende industrikvarterer, rene boligområder og grønne rekreative arealer ... foruden distributionssystemer, servicefunktioner etc.

I informationssamfundet er der ikke basis for en så forsimplet organisation af tilværelsen.

Som et af det nye samfunds mest lukrative investeringspotentialer er fritiden et

område, der ikke bare kan tildeles en vis mængde m². Rekreative arealer er ikke kun “grønne” og vi skaber ikke rum til fritiden blot ved at reservere “grønne rum, åndehuller og friarealer”.

Det virker derimod strategisk mere fornuftigt, at lade fritiden invadere og infiltrere samtlige aspekter af tilværelsen. For selvom det ikke er muligt, at fastslå den eksakte nytteværdi af fritiden forekommer det overvejende sandsynligt, at vi ved at pøde hverdagen med tilsyneladende unytte, kan berige den samlede samfundsmæssige produktion.

Udviklingen af en nutidssvarende *urbanitet*, vil derfor være et angreb på den fysiske adskillelse mellem det at arbejde og det at rekreere ... og, for den sags skyld, det at bo.

Ligesom stranden udgør en potentiel arbejdsplads kan man forestille sig kontorlandskaberne anvendt til en lang række rekreative formål.

Det er vores opgave - og vores ansvar - at eksperimentere med nye former for adfærd og opførsel.

F. Økologiske forhold

Økologi er ikke en ny stilart. Det giver ingen mening at udtrykke vores gode intentioner i et bestemt arkitektonisk sprog, for økologi handler ikke om udseende, men om konkrete virkninger og effekter.

Det er nu blevet klart, at det økologiske projekt ikke kun er for fanatikere. Bevidstheden om de økologiske forhold siver ud overalt i samfundet og oversvømmer os derfor med en hel række nye (eller tilsyneladende nye) dilemmaer.

Bæredygtige løsninger kan hverken være entydige eller definitive. Det intrikate samspil af mange forskellige faktorer i ethvert økosystem, gør det umuligt at etablere

en permanent stabilitet.

I modsætning til den fastboende, der helst vil kende resultatet af sit arbejde før han udfører det og som derfor tilstræber et miljø i balance (hvor mange anstrengelser det end kræver), har nomaden, med en instinktiv forståelse for at omgivelserne har behov for at forandre sig (og uden selv at bruge energi derpå), udviklet evner til at tilpasse sig omskiftelige miljøer.

Selvom vi ved det er forurenende at bevæge sig ser den økologisk bevidste *urbanist* det ikke desto mindre som sin opgave, at fremme netop mobiliteten, for på den måde at kunne udbrede den nomadiske livsstil.

Urbanisten har ingen intentioner om at standse udviklingen. For når vi nu alligevel ikke har andre steder at gå hen, end ind i fremtiden, kan vi ligeså godt tro på at fremskridtet vil løse vores CO2 problemer. Og som det i øvrigt vil være nogen bekendt, kan flagstænger være lige så forurenende som biludstødning!

G. Robusthed

Hvordan kan en profession der kalder sig byplanlægning forvente at blive taget alvorligt i en verden hvor byen, i hvert fald som en fysisk afgrænset enhed, ikke længere eksisterer og hvor planlægning, som en bestemmende magtudfoldelse, ikke længere er mulig?

Af flere årsager mener vi der er behov for at formulere en ny jobbeskrivelse til dem der beskæftiger sig med den overordnede udformning af vores fysiske omgivelser. Vi vil kalde dem *urbanister*, for det vil blive deres job at udvide og udvikle det vi kalder *urbaniteten*. Det vil være *urbanistens* eneste sikre viden, at den globale urbanisering, med eller imod vores vilje, fortsætter non-stop. Og i den udvikling vil *urbanisten* være en aktiv deltager, om end måske også en naiv deltager.

Når flere og flere divergerende interesser involveres i hvert enkelt projekt, når

betingelserne for at investere bliver mere og mere afhængige af begivenheder udenfor vores rækkevidde og når beslutninger skal tages på baggrund af stadig kortere rækkende kalkuler, bliver det tilsvarende vanskeligere at opretholde illusionen om at de urbane processer vil forløbe i overensstemmelse med vores anvisninger.

Ubevæbnede, uden mulighed for hverken at kunne forudsige eller bestemme udviklingen, bliver det *urbanisternes* opgave, at aktivere fantasien hos dem der følger efter. Udgangspunktet for *urbanistens* arbejde vil ikke længere være at forhindre forringelser men at muliggøre fornyelser. Arbejdet vil blive eksperimenterende, undersøgende, udforskende ... Og *urbanistens* motto vil være, at det er vigtigere at sætte noget i gang end at bestemme dets form!

Når vi indrømmer, at vi ikke længere kan overskue konsekvenserne af vores handlinger, betyder det ikke, at vi ikke vil gøre noget. Og den form for fleksibilitet vi har brug for er derfor ikke bare mere eller ekstra plads til de behov vi ikke kan forudse, men derimod visioner, der netop kan fremprovokere disse nye behov.

Urbanisten vil forkaste planerne som et meningsfuldt redskab, men det vil ikke nødvendigvis føre til en "total mangel på arkitektonisk holdning". Det kan ligeså vel tænkes, at det vil føre til en ny og nutidssvarende arkitektur. Og i det tilfælde vil der ikke længere være nogen konflikt mellem den "pragmatiske smidighed" og "kravet til arkitektonisk kvalitet". (*Urbanisten* vil under alle omstændigheder være en gambler)

Hvis vi vil have succes i vores nye job må vi starte med at spørge os selv hvad det er vi *urbanister* kan, som andre ikke kan?

Vores svar vil være vores forestillingsevne. Bevæbnede med den vil vi promovere en ny og suggestiv praksis. For i den sidste ende er det der driver vores civilisation fremad ikke det vi opnår, men det vi evner at forestille os.

*Svar til prisopgave om “fremtidens by” i samarbejde med billedkunstner Mette Vangsgaard

This article may be copied or reprinted for noncommercial purposes as long as proper citation standards are observed (author, title, date).